ARTYKUŁY RECENZYJNE

Krzysztof R. Nowakowski

TRUDNE DZIEJE REPUBLIKI KOREI

Grażyna Strnad, *Korea: polityka Południa wobec Północy w latach 1948–2008. Zmiana i kontynuacja*, Instytut Zachodni, Poznań 2014, ss. 600.

W ostatnim czasie na rynku wydawniczym ukazało się kilka pozycji dotyczących stosunków na Półwyspie Koreańskim. Można do nich zaliczyć takie książki, jak *Korea zjednoczona – szansa czy utopia. W jedności siła* (aut. Andrzej Bober, 2013), *Korea w oczach Polaków. Państwo – społeczeństwo – kultura* (red. Józef Włodarski, Kamil Zeidler, Marcelli Burdelski, 2012) czy *Korea Północna. U źródeł rodzinnej sukcesji władzy* (aut. Waldemar J. Dziak, 2009). Obecnie do rąk czytelników została oddana kolejna propozycja Grażyny Strnad *Korea. Polityka Południa wobec Północy w latach 1948–2008. Zmiana i kontynuacja*. Publikacja wydana przez Instytut Zachodni liczy 600 stron i jest dostępna w sprzedaży tradycyjnej oraz *online*. Adresatami książki są osoby zainteresowane relacjami między państwami koreańskimi, chcące zrozumieć przyczyny istniejących podziałów politycznych i ocenić szanse zjednoczenia Korei Południowej z Północną. Autorka prezentuje szeroki zakres zagadnień, odwołując się do bogatej bibliografii. Książka składa się z trzech części: *Uwarunkowania historyczno-tożsamościowe polityki południowokoreańskiej wobec Korei Północnej*, *Polityka konfrontacji w okresie rządów autorytarnych* oraz *Polityka dialogu i pojednania w procesie demokratyzacji*. Hipotezę badawczą zawartą we wstępie Grażyna Strnad charakteryzuje następująco: *Główną hipotezą badawczą jest konstatacja, że charakter południowokoreańskiej polityki wobec Korei Północnej uwarunkowany był występującą w danym okresie*

tożsamością państwa, która z kolei implikowała określony paradygmat stosunku wobec Korei Północnej. Innymi słowy zmiany w polityce rządów poszczególnych administracji wynikały ze zmiany tożsamości państwa (s. 10).

W dalszej kolejności autorka przedstawia dość długą listę pytań badawczych, na które obiecuje odpowiedzieć. Wymienię tylko kilka z nich:

- *Jakie były okoliczności i przyczyny podziału Korei?*
- *Jakie znaczenie dla tożsamości narodowej Koreańczyków miał podział?*
- *Czy mimo podziału narodu koreańskiego i utworzenia dwóch organizmów państwowych Koreańczycy na Południu nadal mieli poczucie jedności z Koreańczykami z Północy?*
- *Czy w Korei Południowej podejmowano próby utworzenia nowego, południowokoreańskiego narodu?*
- *Czy Korea Południowa ma podwójną tożsamość?*
- *Co jest istotą koreańskiej tożsamości narodowej?*

Część pierwsza zawiera dwa rozdziały: *Uwarunkowania historyczne* i *Uwarunkowania tożsamościowe*. Ich treść dotyczy genealogii współczesnych państw koreańskich. Autorka referuje historyczne wydarzenia towarzyszące powstaniu pierwszych dynastii rządzących tą częścią Dalekiego Wschodu. Czytelnicy mogą się dowiedzieć o istnieniu trzech królestw: Koguryo, Paekche, Shilla, oraz o ich mitologicznych początkach. Na szczególną uwagę zasługuje rozdział drugi, w którym omówiono socjologiczne koncepcje tożsamości narodowej i różnice w jej rozumieniu w tradycjach europejskiej i koreańskiej. Celem tego fragmentu książki jest charakterystyka teoretycznego paradygmatu nacjonalizmu i jego wpływu na politykę państw koreańskich. Autorka cytuje badania z 1999 r. przeprowadzone przez Koreańską Stację Telewizyjną KBS i Uniwersytet Hallym, zgodnie z którymi 68,2% respondentów w Korei Południowej uważało więzy krwi za najważniejsze kryterium określające naród koreański; 74,9% sądziło, że Koreańczycy są braćmi i siostrami bez względu na miejsce zamieszkania czy ideologię; 67,5% stwierdziło, że są dumni ze swojej narodowej historii¹.

Część druga składa się z trzech rozdziałów: *Polityka antykomunistyczna w okresie rządów Syngmana Rhee*, *Polityka antykomunistyczna pod rządami Park Chung Hee* oraz *Liberalizacja polityki antykomunistycznej w okresie rządów Chun Doo Hwana*. Ich treść dotyczy zatem działań podejmowanych przez poszczególne ekipy rządowe. Autorka przybliży trudną drogę budowania systemu zarządzania krajem od momentu wyzwolenia spod okupacji japońskiej poprzez wojnę domową i ustalenie podziału na dwa państwa koreańskie. Charakteryzuje również kontekst

¹ Gi-Wook Shin, *Ethnic Nationalism in Korea*, za: Grażyna Strnad, *Korea. Polityka Południa wobec Północy w latach 1948–2008. Zmiana i kontynuacja*, Instytut Zachodni, Poznań 2014, s. 123.

stosunków międzynarodowych towarzyszący tworzeniu administracji oraz wpływ wielkich mocarstw na sytuację wewnętrzną i zewnętrzną w okresie powojennym.

W ostatnich czterech rozdziałach zatytułowanych: *Polityka w okresie rządów Roh Tae Woo*, *Polityka w okresie rządów Kim Young Sama*, *Polityka w okresie rządów Kim Dae Junga* i *Polityka w okresie rządów Roh Moo Hyuna* czytelnik może odnaleźć informacje dotyczące ewolucji systemu politycznego od autorytaryzmu do demokratycznych metod konstytuowania władzy. Autorka podkreśla znaczenie wyborów z 1992 r., w których wyniku prezydentem został kandydat Partii Demokratyczno-Liberalnej, Kim Young Sam: *Wybory prezydenckie w 1992 r. były dowodem na to, że w Korei Południowej zakończyły się rządy prezydentów wywodzących się z wojska, a zasady demokracji stały się obowiązującym modelem politycznym. Kim Young Sam złożył przysięgę prezydencką 25 lutego 1993 r., dając początek pierwszej od 32 lat cywilnej prezydenturze* (s. 290).

Opisywanym przemianom w systemie politycznym towarzyszyły różne strategie traktowania drugiego państwa – Korei Północnej. Od czasów wojny domowej podejmowano wiele inicjatyw dyplomatycznych mających na celu zbliżenie państw koreańskich. Autorka opisuje je chronologicznie. W publikacji znajdują się również dane dotyczące wymiany handlowej między państwami koreańskimi, pomocy humanitarnej oraz aktywności organizacji pozarządowych. Interesujące są uwagi na temat mechanizmu zmiany sytuacji politycznej jako konsekwencji reform ekonomicznych. Grażyna Strnad pisze o tym aspekcie relacji dwustronnych: *Administracja Roh Moo Hyuna stała na stanowisku, że międzykoreańska współpraca ekonomiczna będzie inkubatorem zmian, stopniowo prowadząc do modernizacji północnokoreańskiej gospodarki. W listopadzie 2007 r. rząd Korei Południowej na wsparcie międzykoreańskich projektów biznesowych przeznaczył w budżecie na 2008 r. 300 mln wonów (322 000 dolarów). W ramach projektów powstały programy edukacyjne, w których urzędnicy północnokoreańscy mieli się uczyć zasad gospodarki rynkowej i zapoznać z systemem rynku finansowego* (s. 494)².

Publikacja zawiera wiele cennych informacji na temat relacji między państwami Półwyspu Koreańskiego. Obecna oferta wydawnicza jest naturalną konsekwencją studiów i opracowań naukowych autorki. Zaliczyć do nich można takie pozycje, jak *Południowokoreańska droga do demokracji* (2010) oraz *Republika Korei. Zarys ewolucji systemu politycznego* (2011) – opracowanie przygotowane we współpracy z Waldemarem J. Dziakiem. W omawianej książce Grażyna Strnad przedstawiła satysfakcjonującą diagnozę o charakterze politologicznym, ale mogła również pogłębić analizę socjologiczną. Widać wyraźnie dużą koncentrację na opisie wymiaru instytucjonalnego relacji między państwami – co jest zaletą – ale jednocześnie odczuwa się pragnienie przeczytania czegoś więcej na temat wzajemnych stosun-

² Za „The Korean Times”, 29 listopada 2007.

ków społecznych. Autorka daje powody do takich oczekiwań, pisząc rozdział *Uwarunkowania tożsamościowe*, a końcowe fragmenty poświęcając różnym aspektom zbliżenia na Półwyspie Koreańskim. Czytelnik może się zapoznać z kierunkami dyskursu politycznego, ale czy otrzyma odpowiedź na pytanie dotyczące tożsamości narodowej i wpływu tego czynnika na stosunek do zjednoczenia? Przecież, jak możemy się dowiedzieć, już w 1968 r. wprowadzono program nauczania, którego celem było kształtowanie moralności antykomunistycznej i historii narodowej, a Koreańczyków z Północy – jak pisze autorka – w podręcznikach przedstawiano jako szpiegów i terrorystów. Opinie w sprawie powyższego pytania trzeba wyrobić samodzielnie.

Na zakończenie chciałbym podkreślić, że pozycja *Korea. Polityka Południa wobec Północy w latach 1948–2008. Zmiana i kontynuacja* jest ważną i interesującą publikacją, po którą warto sięgnąć, odwiedzając księgarnie i biblioteki.